
Eleanor Hill Edwards:

**The Architect in the Building Process
Pragmatic Reflection, Concrete Experience**

Arkitekturskolan, Kungliga Tekniska Högskolan
S-10044 Stockholm, Doktorsavhandling, 1999
ISBN 91-89220-07-02

Recension av Leif Östman

Denna doktorsavhandling, med den svenska titeln: Arkitekten i byggprocessen, pragmatisk reflektion, konkret erfarenhet är författad av arkitekten Eleanor Hill Edwards, vid Arkitekturskolan på Kungliga Tekniska Högskolan, Stockholm. Den är daterad juni 1999 och påbörjad 1992. Avhandlingen är skriven som en sammanvävning av empirisk forskning och teori, i hermeneutisk anda. Förutom ett refererat av texten har jag gjort en utvärdering av forskningsmetoden och de vetenskapliga resultaten.

Avhandlingen inleds med ett kapitel, där mål, problematik och avhandlingens form förklaras. Liksom i alla kapitel ges i samband med kapitelrubrikerna underrubriker, med korta förklaringar till kapitlets inne-

håll. Formen på texten är något okonventionell, genom att den är skriven som en löpande text och inte med den kapitelindelning som vanligtvis förekommer i vetenskapliga texter. Texten är uppdelad i sju kapitel. Den har fyra bilagor med transkriptioner av dialogseminarierna och en intervju, samt fotnoter och källförteckning. Texten är skriven på engelska, med gott språk och val av begrepp. Fotnotsystemet bidrar till att göra texten lättläst. De korta styckena, där författaren plockat in olika synsätt, kommentarer och teorier är ibland en aning lösryckta. Kapitlen 1–4 skapar avhandlingens teoribas. Denna del består av en begreppsredovisning, en resumé av forskarens yrkeserfarenhet, samt forskningssyn varvat med olika forskares och designteoretikers syn på designpraxis. Bilden av designpraxis utmålas inte i en entydig och förenklad form, utan diskuteras och problematiseras.

Fokus i avhandlingen ligger på designpraxis och inte på objektet, och den utgår från att det förenande subjektet är en arkitekt, men att designprocessen är en kollektiv och kommunikativ process. Dewey och Schön anges som de bakomliggande teoretikerna. Från Dewey hämtar hon den estetisk-filosofiska teorin, med dess beting av sociala och helhetliga komponenter.

Schöns teorier om reflektion i handling och fackmäns förmåga att hantera komplexa situationer, samt att bygga upp och utveckla handlingsrepertoarer, tjänar som mall för arkitekters designprocess. Hans teorier granskas, kritiseras och kompletteras med hjälp av ett dussintal andra forskare och teoretiker. I de resterande kapitlen presenteras och granskas det empiriska materialet och forskningsmetodiken. Här utvecklas också ett resonemang om arkitektarbetets innehåll, möjligheter till utveckling och vissa begreppslika resonemang skisseras.

Avhandlingens viktigaste resultat, enligt min mening, ligger i en praxisnära artikulering av arbetsprocesser rörande utformning av byggnader. Här sker även en begreppsutveckling, om än inte så starkt utmejslat. Intressant är den professionsneutralitet som framträder när man ser vad som krävs av projekteringsledaren. Hon* ska ha projektets helhet i sitt grepp, men klara av att hantera och styra projekteringsens alla beståndsdelar och designbidrag, vilka tillsammans och i form av teamarbete skapar arkitekturen.

Då texten är skriven på engelska och referatet är skrivet på svenska, har jag valt att presentera kapitelrubrikerna på originalspråket, trots att recensionen i övrigt är avfattad på svenska. Därigenom kan jag undgå att få in felöversättningar och får en starkare koppling till originaltexten och dess, i mitt tycke, välvalda rubriker och ordval. Jag använder här i referatet det svenska ordet "fackman" till att översätta "professional". Överensstämmelsen är inte helt korrekt, men det finns ingen exakt översättning för "professional". Jag utgår från att "professional" avser en fackman med en högre kompetens, typ ingenjörer och arkitekter.

Kapitel 2. Collecting Experience

Kapitlet delas upp i två delar. Den första är en granskning av författarens egen yrkeserfarenhet på ca 30 år. Den andra är en skiss till forskningsmetod. Målet är att skapa en bas för studiet av förhållandet mellan reflektion och kunskap i yrkesverksamhet. En utgångspunkt tar hon i Schön, som sagt att yrkespraxis är en form av forskande verksamhet, men hon konstaterar även att det sällan ges rum för eftertanke i yrkesverksamhet. Metodskissen inleds med en presentation av

hur andra försökt beskriva arkitektverksamhet i Gunnar Birkerts självbiografiska studie och Jansons studie av Gezelius' arbete, på basen av arkivuppgifter. Metodiken byggs utgående från Lundequists synsätt, att handlingspraxis ska studeras och artikuleras genom att beskriva, återge praxis och klarlägga regelbundenheter och begrepp. För att bygga upp empiriskt material om arkitektpraxis bygger författaren ett program, med strukturerade diskussioner och en intervju med åtta arkitekter, med relativt lång yrkeserfarenhet. Valet av medverkande följer ingen klar regel, men syftar till att få fram en grupp som kan ge ett gott utbud av reflektioner och erfarenhetsreferat.

Kapitel 3. Learning from the Present

Detta kapitel beskriver byggsektorn och speciellt arkitekters verksamhetsförutsättningar. Detta fördjupas genom en granskning av olika forskares syn på arkitektarbete, sedd som handlingsprocess. Synsätten som presenteras växlar mellan Cuffs slutsats att det sociala sammanhanget i processen är viktigt, till Hubbards att arkitekten står i ledningen för skapandet av ett gott liv åt beställaren. Temat är relativt konsekvent behandlat, där det genomgående temat är att det är ett team som skapar arkitektur, och att det är konsten att organisera och kommunicera som är arkitektens egentliga skapande. Eventuellt må den utvidgas med nya arbetsformer.

Kapitel 4. Designing Rationally

Här genereras en kunskapslära, till stöd för den empiriska forskningen. Den inleds med en redovisning av Schöns teorier om fackmäns handling, som en form av reflektion i handling. Detta varvas med Simon och att design är en förmåga som fackmän har gemensamt, till nytta vid praktisk handling och problemlösning. Som ett komplement till detta introduceras Molander. Han hävdar att dialog och exempel är användbara former för att studera respektive beskriva fackmäns kunniga handlande. Delar av handlingskunskapen är tyst och oåtkomlig för vanliga forskningsansatser. Molander betonar dessutom intresse och lärande, såsom väsentliga beståndsdelar i kunniga fackmäns kultiverande av kompetens. Något som bäst sker genom ett kollegialt utbyte. I den senare delen av kapitlet fördjupas teo-

rierna och olika ansatser granskas. En viktig slutsats är, att studiet av yrkespraxis inte är ett sökande efter allmängiltiga principer, utan ett försök att exemplariskt fånga processer som leder till resultat.

Kapitel 5. Catching Things in Flight

Det femte kapitlet är en redovisning av det empiriska materialet. Här sammanfattas dialogseminarierna och den längre intervju, som gjorts med en av de medverkande. Vissa aspekter från de styrda seminarierna belyses separat. En av dessa är, att de medverkande inser att de inte kan reflektera i ensamhet. Förutom att de, i de i forskningssyfte genomförda, dialogseminarierna lär av varandra, ser de ett behov av att kunna reflektera tillsammans med byggare, beställare, brukare och andra planerare. En annan aspekt som framträder är att arkitekten som projekteringsledare, gestaltar inte bara byggnaden utan även lednings- och problemlösningssituationer. Utgående från planeringsfallet, som intervjun gäller, samt stödd på Schöns påstående, att fackmän löser problem i komplexa och oklara situationer, myntas uttrycket "stop and go rhythm", d.v.s. att takten inte är kontinuerligt jämn utan kan stanna av och tar ny fart igen.

En annan sak som lyfts fram ur Schöns teorier, är en skillnad mellan vanliga fackmän och reflekterande fackmän. De har samma baskompetens, men de reflekterande har en unik förmåga "att se". Därmed menar författaren sannolikt förmågan att se lösningar, såsom i liknande fall och därigenom kunna anpassa och lösa detta nya problem. Detta lyfter hon dock bara fram, utan att dess mera knyta an och förtydliga. En slutsats av dialogseminarierna är att fackmän bör ges rum, inom akademisk forskning och stödd av kunniga forskare, att reflektera och utveckla sin praxis.

Kapitel 6. Becoming More Skillful

Kapitel sex är en tillbakablick och evaluering av den genomförda forskningen och den tillämpade metoden, samt en utblick mot fortsatt forskning i ämnet. Metoden ser hon som enkel men effektiv, där det handlar om att skapa:

mental bridges between mental pictures, which have a meaning beyond the problems encountered in day to

day work. The day to day situations are compost: working concepts, evolving concepts, emerging concepts are the flowers to be cultivated (s. 163).

Den grundläggande uppgiften är att skapa rum för generering av "true stories and clear concepts". Adjektivet "true" förefaller mej här litet olyckligt valt, då det inte kan liknas vid den "sannhet" som kan härledas ur renodlad experimentell forskning, med hjälp av matematisk logik. I metodgranskningen framförs kritik och misslyckanden, men helheten förblir enligt mig vag. Metoden förblir otydlig. Det ges få hänvisningar till förebilder ñ annat än kort till Josefsson och Göransson, gällande dialogseminarierna. Stoffet är i sej fylligt, författaren är insatt i litteraturen, men bredden i tillförda teorier ñ utan att nåt tema utmejslas tydligt ñ gör att arbetets karaktär förblir diffus. Ur det empiriska materialet framträder ett flertal begrepp, t. ex. "building contractor as a kind of co-consultant", "experience meeting experience", "architectural theory Ötaken as a process of discourse mediating design ideas". Dessa förefaller nya och intressanta, men utvecklas ej vidare. Utblicken är relativt fritt formulerad, och utmynnar bl.a. i förslaget att det borde skapas rum för praxisnära forskning och utbildning. Utgångsläge för detta är att en av informanterna skulle vilja ta reda på varför projekten varit framgångsrika.

Kapitel 7. Surviving and more

Det avslutande kapitlet är en sammanfattning av vad som är värt att ta fasta på, med tanke på arkitektyrkets framtid. I stora delar är det en upprepning av vad som framkommit tidigare; arkitekten bör lära sej att identifiera steg i genomförda designprocesser, hon bör skapa kreativa och interdisciplinära team, med klara definitioner av uppgifter, och rum för att lära och utveckla. Kapitlet avslutas med en appell om mera forskning kring processer, samt ett konstaterande att designarbete kräver ett risktagande från klientens sida. Utan risktagande kan inget nytt kreeras. Risktagandet bör dock stöttas genom lärande, sökande och reflektion, i samspel mellan olika parter i processen ñ ett tillvägagångsätt som inte står i samklang med arkitektutbildningen av idag.

En bedömning av avhandlingens innehåll och värde

Jag tycker helheten är läsvärd och tillför ett flertal intressanta, nya synvinklar och koncept. Avhandlingen utmynnar även i en beaktansvärd pekpinne mot arkitektutbildningens innehåll. Formen är ovanlig, men inte oäven för denna typ av artikulerande och teoriutvecklande. Man må dock läsa hela texten innan man får grepp om innehållet. En hermeneutisk tolkningen av praxisbeskrivningar, sammanvävd med teorier, kan knappast sammanfattas i några korta slutsatser.

Kritisk ställer jag mej till den vaga forskningsmetodiska programförklaringen och att resultaten blir svagt utmejslade. Mångfalden av citerade teorier ger en bild av att författaren är påläst och kunnig, men en strängare selektion av teorifördjupning kunde kanske ha gett arbetet en större pregnans. Dewey anges som en viktig baskälla, för den estetisk-filosofiska teorin utgående

från Art as Experience, men refereras enbart stödd på T. M. Alexanders tolkning. Detta förfaller något ytligt i en avhandling. Dessutom saknas källhänvisning för T. M. Alexander.

Leif Östman

Not

* Hill Edwards använder genomgående feminin form på arkitekten, här då anpassat till projekteringsledaren.

Mir Askar Azimzadeh:

Society – a Spatial Configuration

Licentiate Thesis in Architecture

Chalmers University of Technology, 1999

Recension av Thomas A. Markus

Azimzadeh set out to examine, in his Thesis, three questions:

- can architecture/planning intentionally affect the life of people?
- what are the sources of freedom and constraints in architectural design?
- what is the role of theoretical knowledge in architectural design?

To answer these questions he first reviews, critically, a wide range of Swedish, other European and American scholarly work. There is special emphasis on work by Lundequist, Hillier, Peponis, Markus, and Granath. He opens his analysis with a critique of the commonly held view that buildings affect or even form social relation-

ships. A well known proponent of this belief was Louis Kahn, as exemplified in his design process for the Richards Research Laboratories. Gutman's and Granath's critique of Kahn's position is that it was totalising and reductionist. His belief was perhaps the result of the professional ideology which underlies the formative and practice processes. In the end, Azimzadeh believes, this building was a failure, satisfying neither the architect, nor the client and users. Kahn's view is paralleled by Markus's who also sees it as the architect's job to seek properties beyond the apparent demands of the brief. The key issue here is whether buildings, as a matter of analytical fact, are formative of social relations – whatever their designers' belief system may be. During discussion, and as demonstrated by Azimzadeh's own argument, it was accepted as axiomatic that building properties always have a social, and therefore a political, meaning, and that the building can be seen as transforming the overt requirements of the text of a brief into a newly created formal and spatial object.

The debate over whether the definition of function is itself a creative act can re-formulated as a question about production and reproduction; one radical, one

conservative. Either way, the knowledge needed to unravel and reinterpret functional briefs can either be regarded as autonomous, hermetically contained within the architectural discourse, or as part of an open, multi-disciplinary social practice, in which knowledge is generated by dialogue between all participants, including users. This latter view is that which Granath defended in his work on socio-technical systems in industry. The problem with it is that it tends towards a belief in consensus, in which conflict is regarded as unreal, or a 'mistake'; given enough time and communication, it evaporates. There is a position between the autonomous, mystery view, and the open, democratic consensus view: the architect may be admitted to possess a specialised, unique skill (concerned with the formal and spatial materialisation of ideas, functions and values) but one which is transparent, communicable, and criticisable. This type of skill is analytical, and specifically relates to knowledge about the role of form and space in the creation of social relations.

Azimzadeh then embarks on a review and critique of explanatory theories, especially those of Hillier and his colleagues. These are not the normative so-called theories which attempt to prescribe the objects of design, or the rhetorical ones which attempt to persuade people of certain points of view, both of which

leave space as a silent discourse, but ones which focus on the object itself, and, through analysis, explain its properties. The net effect of this latter kind of theory is to re-spatialise society.

A most interesting part of the work is a discussion of the form-function relationship. How is it that a given form and space can be used, over time, for many different functions? How does function carry meaning? Can function be 'designed', as form and space can? One answer is Peponis's and Hillier's – 'a design is therefore not only a prediction of an object itself, but, however functionally non-specific it claims to be, a prediction of people in relation to buildings.'

Such analytically-based prediction, in architecture, is analogous to a scientific theory; it allows generation of new relationships through new spatial creations, rather than the reproduction of existing relationships through established spatial structures.

There is an interesting discussion of the relationship between direct experience of space and form ("aesthetic intuition"), ideas and concept resulting from this experience, and words for the concepts. Can an unnameable concept exist; does architecture precede names? The author's affirmative answer short-circuits a huge philosophical and psychological debate which

Ingrid Järnefelt:

Identity - indentification
Aspects of identity in the build environment

Licentiatavhandling, LTH 1999

Recension av Rolf Johansson

Att undersöka stadens skepnad och vad den innebär för vår minnesbild och förståelse av platsen är en angelägen uppgift. Det är den uppgiften Ingrid Järnefelt axlar i sin licentiatavhandling om stadens identitet och hur vi identifierar oss med staden. Järnefelt reflekterar över relationen mellan den byggda miljön och människorna som använder den med utgångspunkt från arkitekten–stadsplaneraren Kevin Lynch klassiska arbete om den visuella bilden av staden, geografen Edward Relphs mer psykologiserande resonemang om stadens identitet och arkitekten–stadsplaneraren Jack Nasars värderande undersökningar av stadsbilden.

Ingrid Järnefelt utgår från erfarenheter hon gjort som praktiserande arkitekt; i planeringssituationer finns det sällan någon beskrivning av platsens identitet, som kan vara en utgångspunkt för planering. Mot den bakgrunden formulerar Järnefelt sin forskningsfråga:

What does a good and workable description of identity in the physical environment look like on different levels of planning and building?

Frågan turneras i sex kapitel varav tre är refererande och begreppsutredande, två baserade på egna empiriska undersökningar och ett avslutar med diskussion och slutsatser.

De refererande och begreppsutredande kapitlen utgår från de tre författarnas verk: Kevin Lynchs *The Image of the City* och *Good City Form*, Edward Relphs *Place and Placelessness*, samt Jack Nasars *The Evaluative Image of the City*. Begreppet i fokus för diskussionen är »identity«.

Intrigen i första kapitlet kan sammanfattas så här: (i) Lynch presenterar en tes i form av en teori där begreppet »identity« är grundat på unika, framförallt visuella, kvaliteter i den fysiska miljön. (Lynch 1960). (ii) Edward

Relph svarar med att presentera ett mer komplext identitets-begrepp, som bygger på att »identity« definieras både av unika och allmänna egenskaper hos miljön. Relph kategoriserar också olika sätt att förhålla sig känslomässigt till en miljö. (Relph 1976) (iii) Lynch återkommer och preciserar sin tes. (Lynch 1981) och (iv) Järnefelt diskuterar en möjlig syntes där Lynchs teori utvecklas med hjälp av Relphs resonemang. Kapitlet har också publicerats som artikel i *Nordisk Tidskrift för Arkitekturforskning*. (Järnefelt 1999 A).

När Järnefelt jämför Lynch och Relph finner hon att medan Lynch främst är normativ så är Relph mera reflekterande och ifrågasättande. Lynch söker en allmän uppfattning av staden och Relph framhåller i stället att olika grupper av individer kan ha motsägande uppfattningar. En uppenbar skillnad mellan dem är också att medan Lynch är välkänd av arkitekter och planerare så är Relph i stort sett okänd. Järnefelt konstaterar att Lynch haft ett stort inflytande på planeringen under 60- och 70-talen, samtidigt som mycket av det som byggdes under samma period kom att kritiserats hårt. Således, menar Järnefelt, finns det två utgångspunkter för att diskutera Lynch och Relph:

Firstly, Lynch has had more influence, while Relph, who might be considered a critic of Lynch's ideas, is not referred as frequently neither in practical or theoretical town planning. Secondly, environments, built in a way that it apparently can be classified as fulfilling Lynch's criteria for good city form, has been heavily criticised.

Avsikten är att visa att den föreställning Lynch har om »identity« från 1960, liksom hans modifierade teori från 1981 behöver och kan utvecklas. En sådan utveckling kan bygga på Relphs idéer.

I sin första bok intresserade sig Lynch för den kvalitet hos ett objekt som gör att betraktaren upplever att det har »image«. Han medger att ett objekt har betydelse, men väljer att fokusera på objektets fysiska tydlighet. Ur resonemanget utvecklas de bekanta komponenterna »paths, edges, districts, nodes and landmarks« som konstituerar en plats »image«.

Medan Lynch undviker »betydelse« så understryker Relph i stället att det behövs begrepp för att hantera platsens betydelse. Relph menar, med adress till Lynch,

att det inte bara är platsens identitet som är viktig, utan också hur individer eller grupper identifierar sig med en plats. Enligt Relph finns det sju olika sätt att identifiera sig med en plats; olika förhållningssätt som är mer eller mindre direkta. Mest avgörande är om man är en »insider« eller en »outsider« i sin relation till platsen. De olika förhållningssätten utesluter inte varandra, enligt Relph, utan vi kan praktisera flera förhållningssätt samtidigt.

När Lynch återkommer med en ny bok – Good City Form – identifierar han fem grundläggande dimensioner i den goda staden. Den dimension som Järnefelt behandlar vidare är »sense«. Med »sense« menar Lynch :

the clarity with which a settlement can be perceived and identified, and the ease with which its elements can be linked with other events and places in a coherent mental representation of time and space and that representation can be connected with nonspatial concepts and values. (Lynch 1981).

»Identity« är en form av »sense«; det är den grad i vilken en person känner igen eller minns en plats som tydligt skild från andra platser. Lynch menar att en stark förtrogenhet med en plats skapar »sense« på samma sätt som form. Och då närmar sig Lynch Relph genom att antyda att förhållningssättet till en plats har betydelse för hur man uppfattar dess identitet. Lynch medger med andra ord att det ligger något i Relphs kritik, men gör ändå bara marginella justeringar av sin teori. Detta är förvånande, konstaterar Järnefelt, eftersom Lynch eget empiriska material är indelat i kategorier liknande Relphs. Trots att Lynch använder en skala i begreppet »familiarity« som sträcker sig från »unfamiliar« till »extremely familiar«, så presenterar han en teori som bara gäller för dem som är direkt bekanta med en plats: de som bor eller arbetar där.

Järnefelt framhåller att det finns två skäl till att modifiera Lynch teori med avseende på dess generalitet. För det första kan staden ses som en mötesplats för boende och främlingar och det är relevant att ta hänsyn till dessa gruppers olika relationer till platsen: en teori om platsers identitet bör omfatta också dem, som inte är helt bekanta med platsen. För det andra är Lynch egna undergrupper i det empiriska material som ligger

till grund för hans teori, indelade efter hur förtrogna de personer som ingår i undersökningen är med platsen. Det bör alltså vara möjligt att utvidga Lynch teori i riktning mot Relphs olika förhållningssätt.

Det inledande kapitlet avslutar Järnefelt med en egen syntes baserad både på Relphs olika förhållningssätt och Lynchs förklaring att ökande bekantskap med en miljö påverkar dess »image«. Det är Lynch teori som behöver utvecklas med avseende på dimensionen »sense«, menar Järnefelt och ändrar definitionen för att, inspirerad av Relph, poängtera att olika individer eller grupper upplever miljön på olika sätt. Begreppet »sense« bör definieras om och Järnefelt föreslår en förändrad definition där ändringarna kursiverats :

the different ways in which it (a settlement) can be perceived and identified by individuals with different knowledge and emotional commitment to the settlement, and how its different elements can be linked with other events and places in a coherent mental representation of time and space and that representation can be connected with nonspatial concepts and values.

I avhandlingens andra kapitel fortsätter jämförelsen mellan Lynch och Relph och diskussionen från det inledande kapitlet upprepas där i någon mån.

Relphs resonemang om olika förhållningssätt som olika individer kan ha till en plats är temat för det tredje kapitlet. Relph menar att det förhållningssätt som man har till en plats påverkar vad man upplever och minns. För att undersöka om Relphs olika förhållningssätt går att identifiera i verkligheten gör Järnefelt en empirisk studie.

Metoden är att intervjua tågresenärer till och från en järnvägsstation. Fyra slumpmässigt valda resenärer till och från Malmö Central och åtta resenärer till och från Nässjö station intervjuades. Fem planerare som varit inblandade i ombyggnad av Nässjö station ingick också i undersökningen. Järnefelt väljer att använda en järnvägsstation i undersökningen, eftersom den är en knutpunkt – en »node« – och därmed betydelsefull för platsens »image« enligt Lynch. Frågorna gällde intervjupersonernas bekantskap med miljön, deras spontana bild av platsen som helhet, deras identifikation med

platsen och stationens betydelse.

Några olika förhållningssätt enligt Relphs begrepp kunde identifieras bland de intervjuade. Järnefelt lät intervjuarna i undersökningen göra grafiska representationer av hur de tolkade intervjuerna; alltså en slags mentala kartor gjorda av uttolkare. Detta visar Järnefelt själv är ett mycket problematiskt tillvägagångssätt som egentligen säger mer om intervjuaren än om den som intervjuats. Studien gav inte underlag för att visa samband mellan olika förhållningssätt till platsen och den tolkade mentala bild som intervjuarna gjort. Mentala kartor gjorda av intervjupersonerna själva hade däremot säkert givit ett värdefullt material för att belysa frågan om vilka element i miljön som bygger upp minnesbilder.

Järnefelt redogör i det följande kapitlet för den utveckling av Lynch teorier som Jack Nasar har gjort. (The Evaluative Image of the City. 1998). Nasar menar att Lynch har ett problem när han söker kriterier för den goda stadens form och samtidigt undviker värdering av vad som är bra och vad som är dåligt. Nasar använder begrepp från Rapoport för att modifiera Lynch modell. Till skillnad från Lynch intresserar han sig också för vad som uppskattas minst på en plats.

Järnefelt genomför en empirisk undersökning efter mönster av Nasar för att belysa hur en plats »image« påverkas av hur bekant man är med miljön och själva den geografiska belägenheten. Undersökningen är förlagd till Trelleborg där det just pågår arbeten för att förbättra stadsbilden. Resultatet visar att det går att identifiera en mängd tilltalande och en mängd frånstötande platser i Trelleborg. De som bor i staden nämner vackra platser dubbelt så ofta som de som bor utanför, vilket indikerar att man upplever en plats olika beroende på hur bekant man är med den. Därmed blir Relphs kategorisering av olika förhållningssätt till en plats motiverad. När det gäller fula platser är överensstämmelsen stor mellan boende i staden och dem som bor utanför; det är samma platser som man ogillar. För vackra platser är spridningen större mellan dem som har olika relation till platsen. Järnefelts slutsats är att värderande undersökningar efter det mönster som Nasar tillämpar är ett värdefullt verktyg i samband med kommunal planering. I Trelleborgsundersökningen visar det sig att både då-

liga och bra miljöer har en tydlig »image«, det är till och med så att den är tydligare i de dåliga miljöerna.

Avhandlingen är ett bidrag till den viktiga diskussion om vilka metoder vi kan använda för att analysera bebyggelsen som utgångspunkt för nya byggprojekt, stadsförnyelse eller planering. Att utveckla arkitekturspecifika analysmetoder är en angelägen uppgift. Järnefelt visar att Lynch etablerade metod för att analysera stadsbilden bör utvecklas med utgångspunkt från Relphs individperspektiv och Nasars värderande perspektiv. Det är framförallt i diskussionen av hur Lynch teori kan utvecklas och den empiriska undersökningen av Trelleborgs stadsbild som avhandlingen har sin främsta förtjänst. Jag hoppas att Ingrid Järnefelt får möjlighet att fortsätta arbetet och också att pröva sina slutsatser i praktiska undersökningar.

Rolf Johansson

Referenser

- Järnefelt, Ingrid (1999 A): »Identity – Identification« i Nordisk Arkitekturforskning. Vol.12, No 3.
- Järnefelt, Ingrid (1999 B): Identity – identification. Aspects of identity in the built environment. Licentiatuppsats. Lund: LTH/Institutionen för Arkitektur/Stadsbyggnad.
- Lynch, Kevin (1990/1981): Good City Form. Cambridge, Mass.: The MIT Press.
- Lynch, Kevin (1990/1960) The Image of the City. Cambridge, Mass.: The MIT Press.
- Nasar, Jack (1998): The Evaluative Image of the City. Thousand Oaks: Sage Publication.
- Relph, Edward (1986/1976) Place and placelessness. London: Pion Ltd.